

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

REDACTIA. — Citeva păreri cu privire la Expoziție.

ST. O. IOSIF. — Cintece.

ION STREȘINĂ. — Amurg de toamnă (poesie).

MIHAIL SADOVEANU. — Vremuri de bejenie.

C. TEODORESCU. — Sonet.

E. FURTUNĂ. — Răvașul pribeagului (poesie).

I. SCURTU. — Drama lui Eminescu.

CORNELIU MOLDOVAN. — Vulturul (poesie).

L. MĂRICAȘ. — Bibliotecile rurale.

REDACTIA ȘI SC. — Cronică.

In supliment: *Pe malul Dunării; pe malul Bistriței.*

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ELISABETA No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI.

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 »

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . . 10 lei

In străinătate . 12 »

„Minerva“ Institut de Arte Grafice
și Editură — București,
Strada Regală, 6.

A APĂRUT :

Negoțul și meșteșugurile în
trecutul Românesc

Formind volum III din Istoria Românilor în chipuri și icoane

DE

N. IORGA

Prețul Lei 2.50

A apărut:

RÎNDUNEL | **POESII**

POESII

DE

O. CARP

DE

HENRIC IBSEN

TRADUCERI

DE

D. ANGHEL și ST. O. IOSIF

De vânzare la toate librăriile.

Prețul Lei 2.50

Cărți

apărute în editura Institutului de
arte grafice „Minerva”
București. — Strada Regală 6. — București.

AUTORII CLASICI

	L. B.		L. B.
ALECSANDRI V. — Poesii	1.50	EMINESCU M. — Poesii postume	1.50
— Teatru, vol. I	1.50	— Scrieri politice și literare	2.—
— Teatru, » II	1.50	— Literatură populară	1.50
— Teatru, » III	1.50	FILIMON N. — Ciocoiți vechi și noi	1.50
— Proză	1.50	ISPIRESCU P. — Legendele sau basmel Românilor	1.50
ALECSANDRESCU GR. — Versuri și proză	1.25	NEGRUZZI C. — Proză	1.50
BĂLCESCU N. — Istoria Româ- nilor supt Mihai-Viteazul	1.50	ODOBESCU AL. — Vol. I. Opere complete	1.50
BOLINTINEANU D. — Poesii	1.50	PANN ANTON. — Opere comp- lete	1.50
CREANGĂ J. — Opere complete. 1.50			
EMINESCU M. — Geniu pustiu	2.—		

NB. — Toate aceste scrieri — exceptînd „Poesii Postume” și „Geniu Pustiu”, de Eminescu, — se găsesc în ediții de lux . . . . . à Lei 3.— vol.

AUTORII CONTIMPORANI

	L. B.		L. B.
ALDEA-SANDU C. — În urma plugului	1.50	HODOȘ CONSTANȚA. — Frumos.	1.50
— Drum și popas	1.25	IORGA N. — Cuvinte adevărate.	2.50
BÎRSAN Z. — Visuri de noroc	2.—	— Drumuri și orașe din Ro- mânia	2.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala	1.50	— Sate și mănăstiri din Ro- mânia	2.50
BOUREANU EUG. — Povestiri din copilărie	1.50	— Pe drumuri depărtate	1.50
CHENDI IL. — Preludii	2.50	— Neamul românesc în Bu- covina	2.50
— Foiletoane	2.50	— Neamul românesc în Ar- deal și țara ungurească, 2 volume à	2.50
— Fragmente	2.50	— Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul	1.50
COATU N. GR. — Din viața ță- rânească	1.—	— Ștefan-cel-Mare și Mihai- Viteazul	—50
CUNȚAN MARIA. — Poesii.	1.25	— Istoria Românilor în chi- purii și icoane	2.50
DELATISMANA CORN. IOANA. — 100 basme pentru copii	2.50	IOSIF ST. O. — Din zile mari	2.—
EMILGAR-GĂRLEANU. — Bătrîni	1.50	— Credințe	1.50
FLAMMARION C. — Tainele ce- rului (tr. d. H. G. Lecca)	1.50	LECCA G. H. — Poesii	1.50
GENLIS D-NA (de). — Povestiri morale pentru tinerime	1.50	LIVESCU FLOREA MARIN. — Nu se cuvîne!	1.50
GORUN ION. — Taina a șasea	1.50	MANOLACHE-HOLDA I. — Fețe	1.50
GRIGOROVITZA EM. — Chipuri și grairi din Bucovina.	2.50		

	L. B.
PAPAHAGI N. și JULES BRUN	
Moșneagulde la munte	1.50
PAUL AUGUSTIN. — Între Someș și Prut	1.50
PETRESCU-PETRA N. — Ilie Marin	1.50
POP VASILE. — Rîs și plîns	1.50
— Domnița Viorica	2.—
POPOVICI C. AUREL. — Vorbe înțelepte	1.50
ROSETTI R. D. (Max). — Între Capșa și Palat	2.—
Rutenisarea Bucovinei	3.50
SADOVEANU M. — Povestiri	1.50
— Crișma lui moș-Precu	2.—
— Dureri înăbușite	2.—

	L.
SADOVEANU M. — Șoimii	1.50
— Povestiri din război	2.—
— Floare-Oflită (roman).	2.—
— Amintirile căprarului Gheorghiuță	2.—
SCROB C. — Rouă și brumă	1.50
SCURTU AUREL. — Călușa stațiunilor Balneare și Climatice din România	2.50
SLAVICI I. — Vatra părăsită	2.—
— Din bătrîni	2.50
TEODORU A. GH. — Din viața marinărului	1.50
VOINEȘTIE-BRĂTESCU I. — Nuvele și schițe	1.50

BIBLIOTECA POPULARA „MINERVA”

No.	L. B.
No. 1—3. Istoria populară a Romînilor	—45
4. Cîntarea Romîniei	—15
5. Istoria populară a literaturii Romîne	—15
6. Revoluția lui Tudor Vladimirescu	—15
7. Perderea Basarabiei	—15
8. Unirea Principatelor	—15
9. Mihail Cogălniceanu	—15
10. Vasile Alecsandri	—15
11. Stefan-cel-Mare	—15
12-13. Istoria lui Mihaï Vițeazul, de N. IORGA	—25

No.	L. B.
No. 14. Revoluția lui Horia	—15
» 15. Răpirea Bucovinei	—15
» 16. Cum să ne creștem copiii	—15
» 17. Păstrarea sănătății	—15
» 18. Ce să citim?	—15
» 19. 10 Mai	—15
» 20-22. Războiul pentru neam	—45
» 23. Viața și faptele Mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi	—15
» 24. Aritmetică	—15
» 25. Femeia în revoluția din Rusia de E. Arbore-Rulli	—15

BIBLIOTECA MUSICALĂ „LIRA ROMÂNĂ”

Conținînd cele mai frumoase române și cîntece
naționale romîne pentru voce și piano

NUMERELE APARUTE :

1. Deșteaptă-te Române. Cîntec patriotic.	11. Cucuruz cu frunza'n sus. Cîntec popular.
2. Luna doarme. Romantă populară.	12. Fetișo din acel sat... Arie din Transilvania.
3. Aoleu! Arie populară.	13. Popa zice că nu bea. Arie populară.
4. Suspine crude. Romantă populară.	14. Inimioara mea. Arie populară.
5. Cit te-am iubit. Romantă populară.	15. Am un leu și vreau să-l beau. Cîntec popular.
6. Călugărul. Melodie populară.	16. Pasăre galbenă'n cioc. Cînt. pop.
7. Pentru tine Jano. Cîntec popular.	17. Imnul Regal Român de Hübsch.
8. Donă fete spală lină. Arie popul.	18. Cîntecul Cîntei Latine.
9. Ce te legeni codrule? Romantă.	
10. Steluța. Romantă.	

Prețul unui Ex. 20 bani.

De vânzare la toate librăriile din țară și la Institutul de arte grafice și editură „MINERVA”, București, Str. Regală, 6

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația :
Bd. Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, 4.
BUCUREȘTI

Redactori :
ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU,
I. SCURTU

ABONAMENTUL ANUAL
În țară . . . . 10 lei
În străinătate . 12

Cîteva păreri cu privire la Expoziție

E lucru foarte obișnuit la noi amărăciunea și disprețul față de țară, de «progresele» noastre, de viitorul ce ne-așteaptă mai ales. O ușoară restrîngere de buze, un zîmbet mai mult decît sceptic : «Ce? de ce sîntem noi buni? Nu sîntem buni de nimica... În țara aceasta se fură banul public, se mituesc funcționarii Statului; în țara aceasta, în cum-păna dreptății se aruncă și aur; n'avem caractere; orî-unde te învîrți, dai peste suflete de robî... O bubă care lucește — nimic mai mult! Unde sînt progresele despre care se vorbește? Căi ferate și electricitate găsești și la negrii din Liberia... Dar *sufletește* cum stăm? Dar progrese reale, ale *noastre*, unde avem? Decît așa, cum sîntem, mai bine să ne ia și să ne administreze un vecin puternic...»

Ce poți răspunde? Ceia ce-ți spune acest om amărit nu e neadevăr. Te indignezi și-ți aduci aminte de multe ticăloșii. Te gîndești chiar că ar trebui, pentru stîrpirea relelor, pedepse draconice, muncă silnică pe vieață pentru furtul banului public, pedepse grozave pentru vinderea dreptății și pentru mituire, — bine, dar și azi avem pedepse pentru așa ceva, și răul cel mare e numai neaplicarea lor... Care e mijlocul pentru a putea aplica mijloacele de desinfectare socială pe care le avem?

*

În legătură cu aceste idei îmi aduc aminte de vorbele unui bătrîn foarte inteligent și foarte fin, care văzuse multe miserii ale noastre, și care totuși nu era deznădăjduit ca prea mulți din generația sa.

Răul strigă — zicea el, — face o gălăgie nemaipomenită... Vine aurit, în colorii sclipitoare, cu larmă, cu un cortegiū de ticăloșii țipătoare. E ca uraganul iernii, care te înfioară, te copleșește, te ametește, îți ia lumina lumii. Dar oare binele nu există nicăeri? Nu știm și noi lucruri bune? Nu cunoaștem și noi oameni cinstiți în țara asta? Atunci? Cînd privim la starea generală, de ce deznădăjduim, de ce să credem că totul s'a sfîrșit? — Gîndește-te la foile toamnei, care putrezesc în

mocirlă, și gîndește-te și la viorica sfoasă care crește încet, care răzbate prin frunzele putrede, prin întunec, necunoscută, sfoasă în tăcerea pămîntului; mîne va zîmbi la soare, și azi nimeni n'o bănuiește.— Ticăloșia face zgomot; binele înnaitează încet, își face loc, mîne îl vom vedea la lumina soarelui; azi nimeni nu-l bănuiește...

Au fost și alte țeri, mari și puternice, care au suferit ca noi. În Anglia, de pildă, ajunseseră la mai grea disperare oamenii cum-se-cade. Acolo eșiau judecătorii în piață și vindeau în fața lumii, fără rușine, hotărîrile lor. Astăzi cine nu rămîne uimit în fața puterii acestui popor?

*

Îți va răspunde aici neîncrezătorul: Poporul acela are calități de energie strașnică. Putem noi îndrăzni să credem că un așa viitor neașteaptă? Ce-avem noi? Pe ce ne putem răzima?

Ș'aici putem răspunde că între oamenii cari trăiesc la orașe, puțin își dau socoteală cum trăiesc și din ce trăiesc; cei cari au eșit din popor nu prea se mai uită îndărăt, și merg înnaite, cu valul turbure al mulțimii de haine strîmte, cu grija zilelor de azi, cu uitarea trecutului, cu nepăsarea față de vremurile ce vin; dar cine cunoaște în adevăr pămîntul și poporul acesta, cine a *simțit* mai degrabă ce-l înconjoară, nu poate sta la îndoială.

Poporul acesta pe care scepticii noștri îl numesc popor de gușăți, poporul acesta pe care cei cu totul străini de el îl numesc sălbatec și imoral, pe care cei ce nu-l înțeleg și nu-l iubesc îl socotesc batjocoritor, fără credință în nimic, cînd el e prea deștept și se ferește de cei ce l-au împilat și l-au înșelat, poporul acesta merge totuși, prin întunecul durerii lui, spre un viitor mai bun. A venit dintr'un trecut de amar, prin viforuri de durere, a trecut prin valuri, prin lacrimile și singele lui, și a ajuns aici. Cine-l iubește? Cîți se gîndesc la puterea lui sufletească? Cîți nu privesc ca la un cîine la luptătorul acesta care a gemut în noaptea disperării trecutului?

Dar milioanele lui nu vor pieri. Ca floarea sfoasă a primăverii dreptatea își face loc. Ca o putere a naturii, care rupe stavile și se revarsă deodată, așa din liniștea prezentului va tresări în zilele ce vin puterea leului adormit. Luptători necunoscuți vin și vor veni tot mai mulți; tot mai mulți vor coborî în întunecul nenorocirii unde se zbat ființe cugetătoare vrednice de altă soartă; ș'atunci puterea desfășurată a milioanelor va arăta ce poate acest popor.

*

Dar și astăzi sînt din cînd în cînd împrejurări care ne dovedesc că avem dreptate să nădăjduim în vremuri mai bune. Mulți se vor gîndi la șiragurile de flăcăi cari au murit așa de vrednic peste Du-

nare : negreșit că s'a desfășurat acolo o putere pe care nimeni n'o bănuia și pe care azi mulți încă n'o prețuesc după cum merită. Putere de uragan care de nimic nu e oprită ; o tărie sufletească care a îndurat așa de multe amaruri fără să slăbească. Acolo, jos, în șuvoiul popular din care au eșit eroi necunoscuți, în care zac și azi atâtea energii necunoscute și neîntrebuințate, acolo e viitorul țării.

Afară de războiul de la 77, azi mulți se vor gândi la expoziția noastră națională. Și azi, desigur, tot eroul necunoscut a ridicat 'ca din pământ un oraș întreg plin de atâtea frumuseți ; din sudoarea și din puterea brațelor lui au eșit multe lucruri pe care le admirăm acolo ; și la urma urmei nu e piatră acolo, nu e așchie de lemn care să nu fie plătită de luptătorul simplu : din durerile lui s'au născut toate și el nu va vedea rodul : ca acela albine care mor înainte de a li se naște urmașii.

A lui ar fi trebuit să fie expoziția aceasta, în întregime. Dar la poarta expoziției o mașină rotativă a ziarului *Adevărul* trage fascicole din *Regele Umbrelor*, roman de senzație ; la fântâna *Cantacuzino*, o ființă, care n'are de-a-face cu nimic al nostru, vinde apa limpede a pământului ; niște Americani sau Engieji, ca și cum ar fi vrut să-și bată joc de noi, trimit spre cer, ca un simbol, în fiecare seară, focuri mari de artificii ; orî-unde te întorci calci prin gunoiul acesta, prin scursoarea aceasta a tuturor țărilor pământului ; chiar și distracția *Povestii neamului* părea a fi o americană distracție : conducătorul, în orînduirea ei, uitînd cu cine are de-a-face, pălmuia cîte odată pe un soldat dac, ghiontea pe un centurion roman, și nu cruța de cruda dialectică surugiască nici pe regele Decebal, nici chiar pe împăratul Traian... Și Ștefan cel Mare și Tudor Vladimirescu își aveau partea lor... Iar Cuza-Vodă nu intra singur, ci între două femei... Și mahalaua se distrează și aplaudă, iar în întunerecul satelor lui poporul așteaptă zile mai bune...

*

În această expoziție a anului 1906, găsești totuși și lucruri ale noastre. Nu poți trece fără plăcere pe lângă clădirile așa de armonioase și așa de românești ca stil. Castelul lui Tepeș se înalță măreț pe culmea dealului ; palatul artelor, pavilionul regal, pavilionul domeniilor coroanei se desfășură în linii care ne încîntă ochiul : am mai văzut așa ceva parcă, am văzut o curte veche boierească, am văzut o cetate în ruină, am văzut un întins arhondaric într'o mănăstire din munți.

Cu multă cucernicie treci pe dinnaintea vechilor odoare sfinte ale lui Ștefan cel Mare și altor Voevozi cari își dorm veșnicul somn în «pă-

mînt străin»; cu durere ascuți pe voinica femei din pavilionul Basarabiei, Romîncă cu graiul romînesc așa de turbure; cu bucurie privești nunca aprigă pe care o săvîrșesc Ardelenii, din zi în zi mai spornic; cu mulțumire mare deosebești minunatele lucruri de artă care es din mîna dibace a Macedonenilor argintari. Și cu o simțire de înduioșare treci pe lângă căsuța de la Poradim, pe lângă bordeiele dorobanților învingători în sîngeroase necazuri, pe lângă arsenalul armatei noastre și, sus, lângă turn, pe lângă bateria de la Calafat.

Aici, în baterie, *aceleași* tunuri sînt îndreptate spre vale și infanteristul stă de strajă lângă ele.

Mulți cari trec pe lângă ele își aduc aminte, cu o undă de înduioșare, de cel dintăiu oștean mort pentru independență, în bateria aceea, de sergentul Florea. — Unii știu că generalul care a comandat bateriile întăriturilor de la Calafat, care a auzit acolo primul tun, a murit anul acesta chiar în noaptea cînd, în expoziție, bateria a tras cel dintăiu tun, în amintirea luptelor trecutului.

Așa, cu sufletul plin de faptele aceluî timp, coborî spre căsuța pitică unde Domnul Carol a cugetat, a suferit și a urmărit prin viforurile iernii sfîrșitul luptelor de la Plevna. Treci pe la bordeiele întunecoșilor și cumpliților dorobanți, a sufletelor tari, a tărilor neînfrînte. Scepticul cu un zîmbet va trece pe lângă ele: dar scepticul acela e un burghez fricos de cele mai multe ori, foarte bine așezat, cu mîncarea, cu femeia, cu băutura lui, cu patul lui cald de odihnă, și el nu va pricepe ce durere, ce crîncenă amărăciune a fost acolo în nopți de sloată, în primejdia și în spaima necunoscutului, — ca să poată fi *el* azi bine așezat, cu mîncarea, cu băutura, cu femeia și cu patul lui!

Cu amintirile și cu simțirile acestea mă opresc.

Mulți spun că ar fi fost mai bine ca banii cheltuiți aici să se fi întors la cei mulți și umiliți, ca să se mai risipească întunerecul și necazul de jos; alții adaogă că aceasta ar fi fost chiar un drept al lor; sîntem însă în fața unui fapt îndeplinit; și expoziția, așa cum este, își are frumusețile ei, ca arhitectură mai ales a stîrnit admirația străinilor, și aceasta tot este ceva, mai ales cînd nu vom năzui să cercetăm mai cu deamănuntul ce este înlăuntru numai și numai al nostru.

Să ne bucurăm deci, — căci o țară întreagă pare că se bucură.

Dacă țara este a orașelor, atunci da, țeara întreagă se bucură. Cei mulți, birnicii satelor, nici nu se bucură, nici nu se întristează; ei habar n'au despre frumusețile și nefrumusețile din cîmpul Filaretului; ei își pleacă la pămînt fruntea obosită, după aspra muncă a pămîntului din care scot aur.

CÎNTECE

I

Acelorași mizerii pradă
Se lasă lumea nărăvită:
Nemernicia 'n veci slăvită,
Și meritul hulit în stradă.

Virtutea stă în lingușire,
Dreptatea 'n vorbe care sună,
Și toți se sfîșie 'mpreună
În ne'nțeleasa lor orbire.

Acesta 'i raiul vremii noastre
Lipsit de cinste și iubire!
— De n'ai fi tu, a ta zîmbire
Și-a ochilor luminî albastre,

Tu, crin plăpînd de primăvară,
Pe care-l strîng cu frică 'n brață,
Mi-ar fi așa de frig în viață
Ca într'o casă mortuară...

II

Las luptele haine
Ce lumea o distramă:
Copilă, n'avea teamă
Și te încrede 'n mine.

Dă 'mî ochii, dă 'mî surîsul,
Și cazi 'mî dulce 'n brață...
O viço de mă 'nvață
Cît prețuește visul:

Doar pentru el ne darăm
Noi unul altui, dragă -- '
N'aș vrea pe-o lume 'ntreagă
Ca și pe el să 'l sfărăm!

ST. O. IOSIF.

AMURG DE TOAMNĂ

Amurgul scînteiază 'n zări;
El pare înroșite mări
De sînge.

De foî despoaie pomii vîntul;
În crîng el își preface cîntul
Și plînge.

(Suceava).

În brazi ciocănițoarea toucă,
Pe munți se lasă promoroacă,
Se 'ntunecă.

De după deal răsare luna
Și dintr'un cor de stele una
Alunecă....
ION STREȘINĂ.

VREMURI DE BEJENIE

Și anul acesta o toamnă aurie, frumoasă ca totdeauna, a învăluit vechile și mîndrele cuprinsuri ale Moldovei-de-sus. Mă simt iarăși purtat de gînduri și de doruri, odăile mi se par reci și pline de umbră, es la soarele prietenesc, care mîngîie domol privirile și deschide fundurile zărilor și care-ți dă deznierdări de brațe moi și nevăzute. Spre funduri liniștite de văi cu lacuri luciî, spre culmi nalte de dealuri, spre cîmpii lungi, spre adîncile păduri ale depărtării mă mină sufletul ușurat de mihnirile prezentului.

Și din nou încep, cu pușca 'n spate, să calc cu piciorul, ori să colind, în săltăturile repezi ale căruței de țară, pămîntul acesta al singelui, al lacrimilor, al durerilor trecutului, al oamenilor tari și nenorociți de altădată, al strămoșilor cari nu mai sînt, dar pe care-i simt parcă în raza aceasta mîngîioasă de soare, în aburul ca de vis al pămîntului răscolit de plug, în murmurul de somn al străvechiului codru!

Tot mai mult mă simt despărțit de clipele vremii de față; mă copleșește natura largă și măreață; o nouă viață, viața amintirilor și a trecutului, mă pătrunde.

Acu o săptămînă, după două zile de ploaie, intram, venind de la Hîrlău, în codrii Delenilor. Cu greu înaaintam prin nomolul drumului rău, căruța intra până în butucul roții, caii se frămîntau mai mult în loc, virînd picioarele în hleul gros și scofîndu-le cu greu. Codru mare, codru bătrîn și des, deoparte și de alta a drumului acestuia, se întindea cale de o poștă, pînă în apa Siretului. Fagi cenușii, uriași se înălțau de o parte și de alta, drepti ca brazii, din nestrăbătute desisuri. Cînd caii se opreau trudiți, cu picioarele tremurînd, slobozind o pînză de aburi din trupul umed, zbuciumat de răsufări grăbite, în tăcerea adîncului pătrundea ca un fior greu, prelung, răsufierea codrului, freamătul deselor frunzare; — și filfiirea vîntului abia-abia o simțeam, moale și leneșă. Românul își îndemna cu glas blînd călușii, mergea alătura de ei, și din cînd în cînd le trecea prin coană mîna arsă, și din cînd în cînd zmulgea de pe marginea drumului mînunchiuri de barba-caprei, și la popasuri scurte, în lungul dealului nesfirșit, le întindea spre boturile unede ale tovarășilor de nevoi. Și iar îi îndemna cu glas domol, apoi își apleca în piept capul și punea unărul la căruța încărcată. Noaptea rece ne-a apucat în mijlocul făgetului nesfirșit, noapte oarbă, fără lună. Nu mai cunoșteam drumul; ne-am oprit. Prin întunec, săteanul vorbea cu caii; eu tăceam și ascultam cum filfiiri de vînt umflă frunzișurile și cresc într'o melodie sălbatecă, cu stranii înmlădieri de glasuri. Priveam prin noapte, în juru-mi, și așteptam să mă împresoare umbrele negurei, ale întunecului și ale trecutului.

Sînt cîteva săptămîni, dacă n'or fi cîțiva ani, de cînd m'am oprit pe la o mănăstire frumoasă și veche, lingă rîu iute și limpede, dosită într'o văgăună, supt neagra revărsare a unei păduri de brazi. Vedeam oameni rari, cu căciuli de oaie, auzeam talanga vitelor mănăs-

tirești de la suhat, și în amurg, pe cînd se înalbastrea adînc codrul de brađ, în balcon, între flori, ca *odinioara*, stăteam la taifas cu sta-rețul. Era un om voinic și zdravăn ca un haiduc, și cînd vorbea din cerdac cu frații și cu călugării de jos, răsuna ca de clopot ograda mănăstirii. Privindu-mă cu ochi zîmbitori, îmi spunea multe lucruri vorbind simplu și liniștit: îmi spunea că a fost cioban în tinerețe, că a avut o dragoste, că i-a murit logodnica și că era să se stingă și el de multă scîrbă. Și-atunci i-a spus cineva, un om bun, cu suflet de creștin, să mănince numai de post și să se călugărească. Și s'a făcut bine de-atunci, și zdravăn ca mai nainte. Avea din vremea trecută un caval lung lustruit. Cum creștea înserarea, începu să-mi cînte încet, potolit, — și murmurul melodiei avea ceva din șaptele pădurii la strecurarea vîntului.

Și-mi vorbea el după aceia iar de tinereța lui și mă privea cu voie-bună, cu ochi verzi lucind pe fața plină, roșcovană. Și 'n balcon umbra seriî ne învăluia tot mai deasă; vechea mănăstire cu ziduri înnegrite, cu morminte vechi acoperite de brazde de erburî rămînea tot mai nedeslușită înaintea noastră. De pe rînnicul de-aproape veneau adieri reci; în livadă foșnea uscat frunzișul bătut de cea dintăiu brumă a toamnei. Luna plutea în ceruri, între nouri rari, cari fugeau repede, resfirîndu-se în lumina de argint; clopotnița bătrînă se înălța ca o fantazmă, prin picla ușoară și strecurarea vîntului în turlă înflora arama vechilor chimvale, prelung, abia-auzit.

Cu gînduri și cu doruri multe am rătăcit în toamna asta.

Trestii galbene, la iaz, șoptesc atingîndu-și pămătufurile, apa tremură în crețuri, moara are un vuiet scăzut, ca de departe.

Pe dealuri cu arătură, din cînd în cînd o pasere zvîcnește prin lumina de aur; un epure roșcat fuge în copce, speriat ca totdeauna; un stol de grauri se pierde în zare, departe, ca un abur al brazdelor.

Și la marginea crîngului, plutesc tremurînd prin aer galbeni fluturi de toamnă; sus, prin văzduh neclintit, răsună tînguios chemarea cocorilor.

În asfințit, pe cînd mă întorc singur și tăcut, la un rateș de la drumul mare tremură alăute și cobze și un glas înăbușit zice cîntarea bătrînească a lui Toma Alimoș...

O țară întregă se întinde în juru-mi, neschimbată, cu poesia naturii, cu necazul muncitorului de pămînt; ca o armonie mă împresoară șaptele legendelor; din copilărie, din tinerețe tresar șaptele povestitorilor cu glas înflorat, în semi-întunerec; sufletul mă poartă îndărăt, și simt cum de mult, din vechi vremuri, mi se strecoară în minte o poveste tristă.

I.

Andrieș Hainură, feciorul boerului Gligorcea din Forăști, se întorcea de la învățătură din țara leșească, în vremuri de grea cumpănă. Era la anul, de la răstignirea Mintuitorului, 1574; cumplitul Ion-Vodă fusese înjunghiat, fusese rupt de cămilele Turcilor; în sîngele lui vînzătorii își muiaseră iataganele; ș'acum hoarde nesăfioase purcedeau în lungul țării tăind, prădînd, arzînd și robînd.

Cu doi ani înainte, la venirea în scaun a lui Ion-Vodă, boierul Gligorcea se hotărîse dintr'odată să-și instrăineze pentru un răstimp feciorul. Se gîndise la asta din mai multe pricini. Dumnealui, om umblat prin lume, și la Țarigrad, și la Mosc, și la Liov, înțelesese că tot în țara Leșilor este strălucire mai mare, învățatură mai multă.

«Acolo se învață carte letinească...» zicea el dînd din cap; și ca om ascuțit la minte ce era, și doritor să știe multe, să iscodească tainele lumii, avea cea mai mare dorință să-și vadă feciorul luminat, frămîntînd limbă străine și vorbind ca din cărți despre neamuri care trăesc de ceia parte a pămîntului, unde de curîndă vreme se descoperise o țară nouă. Pe urmă, mai zicea dumnealui către jupîneasa Mitrofana: «Cînd mi-o veni așa om ales, din țară străină, în scurt ajunge în fruntea bucatelor... Vorba lui are să prețuiască aur...» Jupîneasa Mitrofana prea bine pricepea aceasta, căci era femeie ageră la minte și la vorbă, și feciorul îi semăna mai mult ei; dar plîngea de prăpădenia pămîntului, că i se duce odorul între lifte străine.

Afară de asta, jupînul Gligorcea nu prea avea la inimă domnia nouă a lui Ion-Vodă. «Nu-mi prea place mie cîm a pornit-o de la început...» Mai tîrziu, cînd se ridicaseră oști, se împărțiseră steaguri și veniseră Cazacii, dumnealui își răsfrînsese buzele: «Iar pacoste pe țară... Parcă cine se poate pune cu Turcul? Păginu-i tare, ce socoți dumneata?» Nemulțămirile acestea născuseră mai ales din pricină că el, om cu greutate și cu pricepere, fusese lăsat să putrezească acolo, la moșia lui, cînd alți domnitori, pentru sfaturile lui, îl căutau ca iarba de leac.

«Se va duce Andrieș în țara leșească!» hotărîse boierul; jupîneasa Mitrofana se pornise pe bocete, și băiatul plecase călare, cu două slugi credincioase după el.

Porniseră lupte, greutăți, nevoi, necazuri; capetele multor boieri bătrîni și tineri se rostogoliseră în tină; venise și înfricoșatul ceas de la Cahul. Jupîn-Gligorcea își migăia barba mare, căruntă: «Aha!... vezi dumneata, Mitrofano: cîteodată, tot e bun la ceva capul!»

Iar acolo, în Lehia, după uimirile începutului, după cel dintîiu fierbinte ropot cu dascălii, între atîția scripitori feciori de magnați, băiatul boierului Gligorcea începu să fie hîrțuit de doruri și de amărăciuni, — care veneau ca niște soli grăbiți din urmă, din țara Moldovei.

Ca răsunete mari de arme ajungeau pînă în Polonia veștile biru-inților lui Ion-Vodă; ca o adiere caldă de vînt venea o undă de dor de la poalele munților moldovenești, de la o curte boierească cu balcon încununat de flori, de unde îl petrecuseră la plecare doi ochi verzi ca apele Moldovei. Către virtejul luptelor îl chemau avînturile tinereții; către jupînița Liliana a boierului Mihail Talpaș de la Drăgușeni îl purta dragostea. Furtunos din fire cum era, băiatul se prăjea ca pe jăratec; nu mai putea, îi venea să dea dracului și latineasca dascălilor leși, și tovarășii îmbrăcați în mătăsuri și fir, mîndri de nu le puteai ajunge cu prăjina la nas; îi venea să incalece, să pornească să treacă granița: cînd va simți iarba țării, murgul are să necheze,

și Andrieș are să răsuflă din adânc, cutreierat de fiori. Așa s'a frământat el multă vreme, s'a frământat în zadar, căci jupinul Gligorcea era om cu care nu prea șăguia nimeni; pe urmă zilele, săptămânile, lunile înmulțindu-se, curgînd către doi ani lungi, amărăciunea îi dădu vînt și-l pregăti de zbor de furtună.

Una din slugi, Ilie Buzărlan, plecase înainte cu scrisoare. Andrieș vestea pe bătrîn că nu mai poate răbda, că i-i dor de părinți, de casă și de multe altele, că a pornit și că vine, fie ce-o fi. Băiatul nădăjduia mult și în maică-ca, jupîneasa Mitrofana: ea se va pricepe să împace mînia boierului Gligorcea.

Cu cealaltă slugă, cu Gheorghită Răducan, Andrieș Hamură plecă dintr'odată, pe neașteptate, de la Liov. Făcu întins drumul pînă la hotar. Acolo își schimbă straietele leșești; își puse în cap gugiuman de pielică creată, încălță cisme de piele roșie peste nădragi albaștri, își strînse pieptul în haină strîmtă ostășească, tot albastră, cu nasturi de argint, cu brandenburguri de mătase și fir, se înfășură în contăș larg, ușor, încălecă, se înălță, se înțepeni în scări și atinse scurt fugarul, cu dinții ascuțiți ai pintenilor. Teaca neagră, ferecată cu alamă și înflorită cu argint, a săbiei încovoiate sclicea la soarele verii. Tinerel subțire, numai de douăzeci de ani, cu mustața bălaie, cu ochi adînci de colorarea murei, aprig și cu sîngele fierbînd în vine, făcea cu bătăi de inimă cea dintîiu poștă pe pămîntul moldovenesc. De abia intrase în țară, trecuse prin cîteva sate sărace; bătrînii și femeile din pragurile bordeielor nu-i putuseră da nici-o știre despre întimplări din locurile unde bărbații, cu Vodă Ion, se războiau cu păgîinii. Fără vești din partea asta, chemat de chipul zîmbitor al jupîniței Liliana, care plutea înainte-î în zborul calului, ca în pulbere luminoasă de aur, Andrieș Hamură, neliniștit, nu luase încă nici-o hotărîre. Mergea în spre Suceava și aștepta cele d'întîiu vești. În fundul sufletului lui însă sta gata hotărîrea dacă cel d'întîiu glas de om îi va spune că buciumul lui Ion Vodă chiamă oșteni la luptă, în țara de jos. Nu va sta nici o clipă la îndoială; va întoarce calul și va porni spre Dunăre. Numai gîndindu-se, îi fierbea sîngele în vine... Totuși, poate, poate, în zbor de vînt se va repezi pînă la maica, acasă, pînă la fatăl bătrîn, și mai ales pînă la Liliana lui Talpaș, la Drăgușeni, pînă la logodnica inimii lui, care de doi ani cu credință îl aștepta.

Așa călărea, pe gînduri; iar în urma lui, Gheorghită Răducan urmă și el tăcut, în tropot grăbit, în spate cu săneată nouă, cumpărată cu venetici cu zîmți de la Zaluga, armurierul cel mare din tîrgul Liovului. Acest Gheorghită Răducan era un om fără pereche de sprinten. Avea niște ochi negri, iscoditori, ca de drac, pe care pesemne îi moștenise de la maică-sa Rarița, Țigancă de felul ei, foastă fată de casă a jupănesei Mitrofana. Cu ochii aceia sfredelea pe om mai rău de cît un judecător, și cercetase atîta vreme în orașul leșesc dughenile Nemților și Ovreilor mai avan de cît un om al stăpînirii: dar și fusese de folos pentru aceasta boierului Andrieș; căci de multe ori, la vremuri de nevoie, cînd întîrzia să vie de-acasă, din Moldova, aurul jupinului Gligorcea, Gheorghită, pe urma iscodirei ochilor, își făcuse

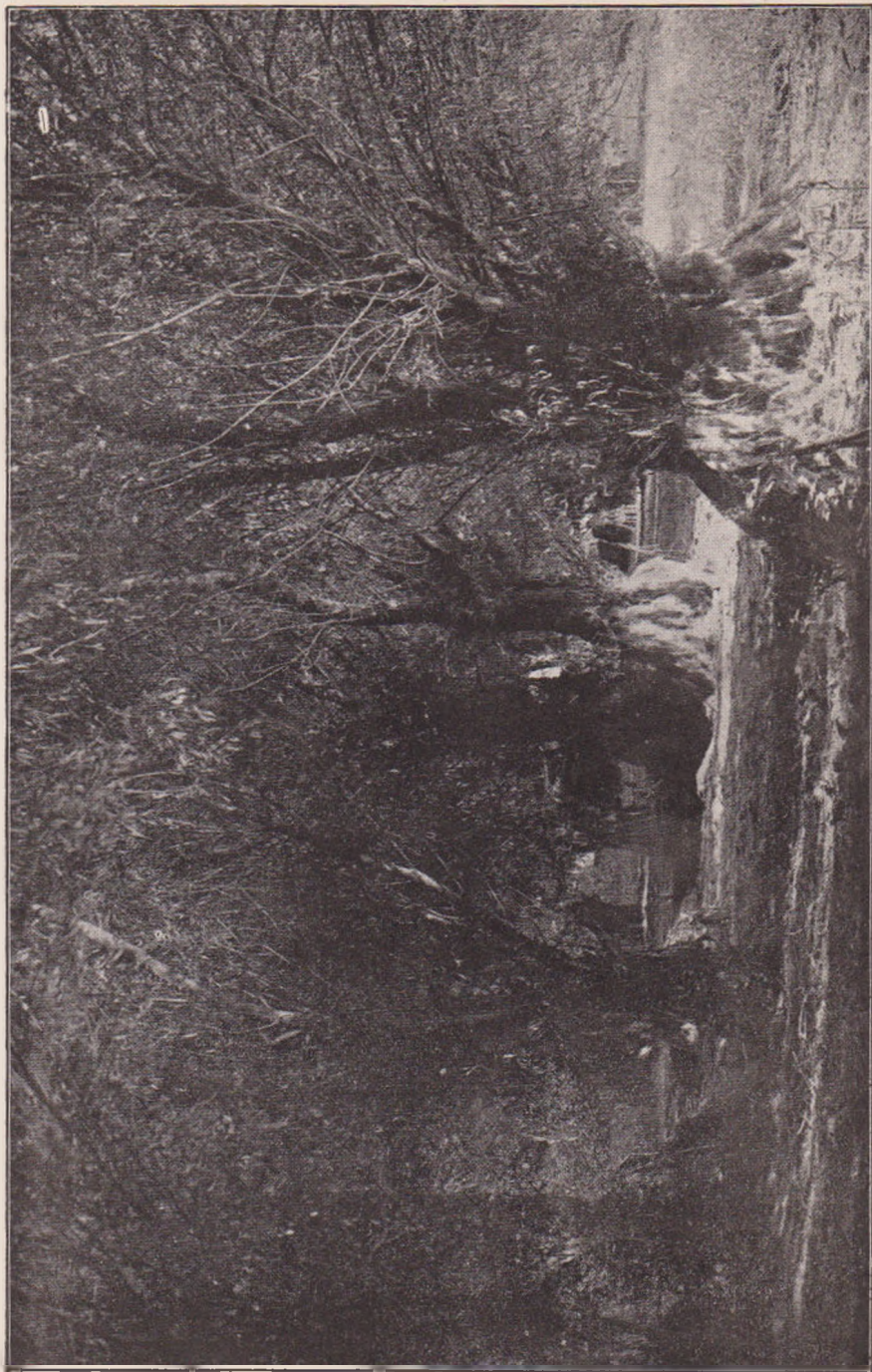
mîmile cîngi de care se aninau multe lucruri bune de-ale mîncării, așa că învățacelul nu prea știuse, acolo între străini, despre fericirile sfîntului post schivnicesc.

Pe drum moale de țărîină, printre holde sărace încărcate de buruiană, pe lingă ogoare întinse lăsate în paragină, păcănea grăbit murgul din copite. Departe încă, după valurile pămîntului, peste pădurea din zare, era Suceava. Cît bătea ochiul în jur, fum pe sate nu se zărea; o grîmădire de bordeie sărace rămăsese în urmă. — Hotarele noastre totdeauna sînt pustiite, arse și sărăcite... se gîndea Andrieș Hamură, și oftă prelung. La dreapta, soarele cobora pe cer albastru spre depărtatele cețe ale munților. Invăluit de căldura potolită a lui August, cu ochii în depărtări, legănat de mersul cumpănit al calului, mîngîiat de boarea care aducea mirosul florilor sălbatece ale cîmpiei, hoierul, cu ochii închiși pe jumătate, se simțea mai ușor, și parcă sufletul i se înălța, i se despărțea de trup și alerga înapoi, spre locul celei dintîiu arzătoare iubiri, pe cînd, ca dragi prieteni cari vin cu îmbrățișeri, amintirile izvorau din trecut.

Ce-o fi făcînd, ce-o fi gîndind acum Liliana? se întreba Andrieș. Doi ani aū trecut. Acolo la Liov, cl, băiat cuminte și sfios, deprins cu liniștita viață casnică a părinților, nici chefuri cu tovarăși nu făcea, nici nu prea eșea în calea fetelor sunînd din pînteni de argint. Iși căta de cartea puțină, multă cită era, de călărie, de meșteșugurile armelor, care, acestea mai ales, erau patima și vicața lui. În ceasuri de visare se întorcea cu gîndul la balconul încununat de flori de la Drăgușeni, unde întîia oară la Paști; în anul plecării, sărutase pe Liliana, pe cînd bătrîni, cu zarvă mare, cinsteau și petreceau cu lăutari în sufragerie. După ziua aceia de înflorare, de puține ori își văzuse dragostea, de puține ori, oprit cite-o jumătate de ceas din fuga aprigului murg de Misir. Trebuiau șirichicurile fetei, cu vorbe strecurate în treacăt, pentru o clipă de întîlnire în umbra unui colț, pentru o îmbrățișare, pentru o sărutare aprinsă cu ochii închiși.

Din răsunetul în suflet al fericirii aceștia scurte, trăise el doi ani în străinătate. Trăise închis în sineși; picătură cu picătură, de ne-numărate ori, își strecurase prin suflet zilele rare ale trecutului. Sufletește se hrănise numai din dragostea aceasta, cum în somnul ernii, ursul amorțit trăiește din puterea strînsă în lumina zilelor verii. Rare-ori tresărea cu ochi cumpliți, cînd vre-unul din feciorii de neam mare cu care se întîlnea zilnic, filosof epicurian, cu dragoste pentru păhar dulce și ochi frumoși, în svîrlea o vorbă nesăbuită de sus, de pe cataligele sumeției. I se zbirlea părul mare în clipele acelea, i se unflau vinele timplei și i se încrunta albul ochilor; cu straja săbiei, într'o încăierare iute, bătea în grunazul filosofului; apoi rămînea încordat, c'un picior îndărăt, cu capul aplecat înapoi, cu pumnul strîngînd ferul, cu ochii mai negri, scînteînd supt sprincenele coborîte. Astfel, cu pumnul, își durase Andrieș Hamură adevărate prietenii; intrase în palate de piatră cioplită și de marmură, călcase pe covoare persienești, ascultase muzica harfelor pe care gingașe mîni de fete de neam își tremurau degetele subțiri, și avusese cîntea să schimbe două, trei cuvinte cu părinții prietenilor lui, nobili mari, cu nările umflate, cu

DE PE MALUL DUNĂREI.

VALEA BISTRITȚEI

DE PE VALEA BISTRITȚEI

Supliment la «Sămănătorul», anul V, No. 43.

pîntecile și mai umflate, pierduți în bogăția stofelor și a blănurilor, grăind moale și leneș, minuiindu-se ușor dintr'un cuvînt, și potolindu-se dintr'o laudă, cum se potolește și se 'ntinde la scărpinat mielul căruia i se împlinește sorocul în ziua de Ignat.

Dar copilul acesta care învățase istoria lumii, care știa că s'au descoperit pămînturi nouă în care trăiesc popoare ce se hrănesc cu carne de om, care învățase să ție discursuri după toate regulile retoriceî, care făcea haz de profesorul cu ochelari pe virful nasului, care-și tira pașii făcînd complimente danelor și rotunzînd o frază cu cuvinte dulci în limba leșască, — cum intrase pe pămîntul Moldovei, deodată, în neliniștea care-l cuprinsese, se simțise luat ca de un șuvoiu: uitase și istorie și matematică, și filosofie; și pe Cicerone, și pe Socrate, și Platon; rămase flăcăul pornit și vijelios de altădată; doi ani de viață nouă se cufundară ca 'ntr'o veșnicie; viitorul se legă dintr'odată cu trecutul; pămîntul Moldovei fumega de singele luptelor; cu toate simțurile ațîțate, ca 'ntr'un nimb i se părea că aleargă, învăluit de dragostea crescută atunci cu depărtarea, crescută ș'acum cu apropierea.

(Va urmă).

MIHAIL SADOVEANU.

SONET

*Și dacă 'n lacrimă ochiî mi se'neacă
Supt spornica povoară de durere,
Ce 'n suflet nu-și mai află încăpere
Acum, cînd dorul tău aiurea pleacă,*

*E că un gînd c'o magică putere,
Tărieî căreia treptat se pleacă
Simțirea-mi de nădăjduire seacă,
Statornic adăpost în minte cere;*

*E gîndul c'o minune așa de rară,
Ce doar cu îngerî se înfrățeste
Meniți în vis numai ca să răsară —*

*Cu patima jertfiri 'ntregi de sine-mi,
Așa cum inima-mi-o prețuește,
N'or ști s'o prețuească alte inemî.*

C. TEODORFSCU.

RĂVAȘUL PRIBEAGULUI

Pornește, foaie de stejar
Supt largul cerului senin,
Și spune vîntului hoinar
Povestea bietului străin...
Te du, te du, răvaș iubit
Departe 'n negura de zări,
Și spune celei ce-a murit
Că sînt pribeag în depărtări.

Era 'ntr'o vară — și frumos,
Cîntau și mierlele prin lunci...
Cîntai și tu cu glas duios, —
Și m'am oprit în loc atunci.
De n'ar fi fost să mă rezi,
De mult, de mult aș fi puses,
Și poate-acu zîmbiam supt glii
De-o viață fără de 'nțeles.

Treceam așa, necunoscut,
Ca și-un copil al nimănui...
Ca și-un copil ce s'a pierdut
Și nimeni să-l recheme nu'i:
A fost un vis ce m'a cuprins,
Că pururi n'o să'l pot uita,
Și multe, multe flori am strîns
Atunci din bunătatea ta.

Dar a venit un vînt pribeag
Și m'a luat în sîrg cu el —
Și m'am trezit din nou pribeag,
Pornit în lume fără fel...
Acum, prin vîntul înăsprit,
Răvaș de moarte mi-aî trines,
Și văd tîrziul că m'aî iubit
Și plîng că nu te-am înțeles...

Ce gînduri să mă fi 'mbiat
Cuatit de dulci și mîndre vești?
Ce vis de-apururi nevisat
Să 'mî fi șoptit că mă iubești?
Ar fi 'ncăput atît noroc
În sufletu'mî de doruri plin...
Și nu m'aî șintuit în loc:
A fost să plec, să nu mai vin...

Acum, atîtea văd ce-au fost,
Și-atîtea tîlcuri îmi răsar!
Te văd cîtînd, în noapte, rost
Durerii fără de hotar, —
Te văd, tăcută, 'ntr'un ungher
Cînd alții freamătă 'n pustiu, —
Și stai pierdut, ca de-un mister,
Și te 'nțeleg, — și e tîrziul!

Și cum să fac să te rechem?
Și-acum putere-aî să mă erzi?
O, cum aș vrea, ca'n alte vremi
Să-mî stai aproape, să mă cerzi.
Ca'n vis genunchiî să mi-î plec,
Tu să mă judeci, eu să plîng,
Și-amarul tău întreg, întreg,
Cu grijă 'n inimă să-l strîng!

Pornește, foaie de stejar,
Supt largul stelelor șirag,
Și spune vîntului hoinar
Povestea bietului pribeag...
Și dacă vezi mormîntul ei,
Să cazî foșvind încet, încet,
Să-î pară că sînt ochii mei
Ce plîng de dor nemîngîiet!

E. FURTUNĂ.

DRAMA LUI EMINESCU

— Citeva observații și lămuriri critice, întemeiate pe studiul manuscriselor —

Motto : «Unde vei găsi cuvîntul
«Ce exprimă adevărul?»

II.

«*Boydan Dragoș*. Dramă istorică inedită cu o precuvântare de I. Dragomirescu. Ediție completă», pp. 83 în 8. Editura Alcalay, București, 1906.

Aș putea să mai dau cel puțin vre-o două, trei articole numai cu probe interesante despre incapacitatea de transcriitor și editor a celui vinovat de această «*ediție completă*» — a unei opere foarte *incomplete*. Dar cred că dovezile au fost destule pentru cetitorii obiectivi și nici chiar pripitul și nechematul editor nu va mai fi dorind spori- rirea lor, afară doar de cazul că ar socoti, de astă dată cu mai mult temei, că o a doua ediție pe care ar face-o d-sa n'ar fi tocmai așa de rea...

De toate aceste greșeli atât de compromițătoare, de care nici un prețuitor cinstit al muncii literare nu-l poate izbăvi, editorul ar fi scăpat dintru început, dacă și-ar fi mărturisit că nu oricine este pre- gătit azi pentru lucrări de istorie literară și dacă, totuși, un di- letant îndrăzneț e de altă părere, el trebuie măcar să se ocupe cu toată conștiința de subiectul său.

Dar cum s'a purtat editorul d-lui Alcalay? Acum vre-o doi ani, după tipărirea unora dintre operele inedite ale lui Eminescu, d. I. Dra- gomirescu ce se gîndi într'o bună dimineață — sau mai bine *noapte* — a «spiritelor», bune sau rele, cărora se închină (căci e și apostol al spiritismului): Eminescu e un poet, manuscrisele lui trebuie să cuprinză mai ales poezii, editorii lui de pîn'acum nu scriu versuri, eu însă scriu versuri și între toți poeții romîni contemporani eu sînt cel mai adînc cugetător, am și o filosofie a mea proprie, deci sînt cel mai înrudit cu geniul Eminescian, mă pot pune și în legătură directă cu dînsul prin «spirite»; — prin urmare, concludiunea cea mai logică a silogismului ori monologismului acestuia nu putea fi decît : eu, poetul spiritist Iuliu Dragomirescu, sînt singurul chemat să editez și să «completez» operele inedite ale lui Mihail Eminescu!

După această apariție a «spiritelor», printre care se va fi rătăcit de pe atuncia și acel al d-lui L. Alcalay, apariție săvîrșită desigur în noaptea dinspre 25 Ianuarie 1904¹, iată că ne pomenirăm a doua

¹ 25 Ianuarie 1904 e dotat întîiul număr al revistei spiritiste a d-lui I. Dra- gomirescu.

zi nu numai cu începuturile de muncă pline de mândrie ale editorului-poet, ci chiar cu o «revistă bi-lunară», botezată «Cuvîntul» și dovedită apoi un cuvînt de profet fals «care nu exprimă adevărul»...

În numărul dintîiu al acestor reviste miraculoase, răsărită din sferele transcendente ale spiritismului istorico-literar, citirăm alături cu numele abia cunoscut al directorului revistei și numele marelui poet, apropiere pe care identitatea sufixului celor două nume n'o putea îndreptăți măcar prin vre-o rimă corectă. Atunci începu și publicarea așa zisei «drame», în realitate numai *fragmentul* «Bogdan Dragoș». Un comunicat trufaș al transcriitorului întăria următoarele «dreptăți» pe seama lui:

«Această dramă istorică este *absolut inedită*. Împreună cu poema dramatică publicată de revista *Literatură și Artă Română* și comedia *Obrazele* ce va vedea lumină în revista noastră, se va complecta și *Teatrul lui Eminescu*, a cărui publicitate ni se datorează».

Cîte cuvinte, atîtea pretenții, greșeli, făgăduieli deșerte și inexactități, ceia ce voiți dovedi mai de-aproape în articolele viitoare, unde voiți expune și voiți lămuri toate *planurile dramatice* ale lui Eminescu, după ce voiți fi scăpat de neplăcuta îndatorire de a stărui așa de mult asupra isprăvilor de editor ale poetului și cugetătorului spiritist atît de obscur în ciuda luminilor nocturne ale «spiritelor» ce-l străjuesc.

Se va cunoaște atunci adevărul definitiv că nu există nicăeri un «*Teatru al lui Eminescu*», că nu există nici-o singură dramă încheiată și terminată a sa, că există multe *planuri dramatice* ale sale de care nici pomenește d. Dragomirescu, că numai meșteri dibaci de soiul d-lui Dragomirescu sînt în stare a face minunea «*ediției complete*» a unei opere cu totul *incomplete*. Deocamdată scot la iveală un meșteșug și mai îndrăzneț al editorului d-lui Alcalay: d-sa, în divinația sa istorico-literară, revărsată asupra-i de spiritele *Cuvîntului* «care nu exprimă adevărul», inventează de-a-dreptul piese originale ale lui Eminescu care n'aũ existat și nu vor exista cît e lumea, chiar dacă sute de alte manuscrise inedite ale sale s'ar mai putea descoperi.

D. I. Dragomirescu vorbește, într'adevăr, despre o «comedie *Obrazele* ce va vedea lumină în Revista noastră». E adevărat că această lumină nu s'a zărit încă, dar acel ce ne-o făgăduiește ține morțiș la paternitatea descoperirii Teatrului eminescian, decî se cuvine a-i face dreptate. Povestea acestei comedii «*Obrazele*» e și foarte hazlie și cetitorii noștri se vor bucura că nu le-am ascuns-o. Există, într'adevăr, printre manuscrisele lui Eminescu, unul care, pentru cine nu-l cetește și pentru

cine nu se ocupă cu lucruri de acestea, ar semăna poate a comedie *originală*, precum o socotește d. Dragomirescu. În realitate, el este copia, incompletă și asta, a unei vechi traduceri românești, după o comedie franceză, al cărei titlu și autor nu sînt arătați. Eminescu o va fi găsit într'una din cărțile, revistele ori gazetele vechi mai rare, ori, și mai probabil, în vr'un *manuscris* vechiu din cele multe pe care le căuta, le cetia și le studia cu patimă.

Dar atunci, de unde titlul de «*Obrazele*»? se va întreba nedumerit cetitorul. Tocmai aici e hazul poveștii: *nu* există nici măcar titlul, ci copia lui Eminescu poartă în frunte cuvîntul *Obrazele*, adică *persoanele* piesei, care sînt și numite apoi, — căci acesta era cuvîntul românesc pentru «persoane» în vechile noastre traduceri, precum actul se numia *Facerea*, *Scena* — *Cortul*, *Cortina* — *Perdeaua*, etc. Iată la ce comedie se reduce, pentru toți cercetătorii conștiincioși, marea descoperire a «comediei» lui Eminescu *Obrazele*, pe care d. Iuliu Dragomirescu are interesantul obraz să o proclame cu atîta siguranță și cu atîta nobilă ambiție personală!

După acelaș calapod original și caracteristic pentru însușirile sale de cercetător, a editat d-sa fragmentul dramatic «Bogdan Dragoș». N'a crezut de cuviință să-l citească măcar odată înainte de a-și face o părere asupra-î și de-al tipări, necum să-l studieze, să-l cîntărească, să-î caute toate urmele printre celelalte manuscrise ale lui Eminescu, să-l dateze, să-l comenteze și numai astfel să-l înfățișeze apoi, cu omenie și cu temei, cetitorilor și biografilor maestrului. Singurul gînd, singura patimă a editorului era să se grăbească în ruptul capului, să nu-î ia cumva altul înainte! Și astfel n'a ținut seamă cel puțin de datoria elementară a orî-cărui transcriitor de a cerceta cu luare aminte scrisul, ortografia, punctuația manuscrisului, precum și însemnătatea lui cea adevărată în planurile autorului și în opera lui generală. Toate aceste îndatoriri le-ar fi îndeplinit orî-ce sincer cinstitor al geniului Eminescian, al științei oneste și al cuviinței literare. Pentru cercetătorii așa de temeinici, așa de conștiincioși și așa de modești ca d. Dragomirescu, ele n'au existat nici odată ori au fost desființate dintr'odată. Dînsul «a dat gata» editarea «completă» a dramei *acum doi ani* și nici de atunci încoace n'a găsit vremea și n'a simțit în conștiința sa glasul moral al datoriei de-a-și ispăși vina și de-a ne da măcar în volum o ediție mai omenoasă.

I. SCURTU.

VULTURUL

I.

«Sînt rege în văzduhuri și rege pe pămînt,
Palatul mieu sînt norii și tronul mieu o stîncă,
Puterea mea-î temută, slăvit al mieu avînt, —
Iar sufletul mieu singur, prăpastie adîncă.

Eu m'am născut în ceasul mîhnirilor cerești
Cînd zeii hotărîră, într'un măreț sobor,
Pe-alt zeu să pedepsească cu chinuri omenești; —
Un tunet!... și eu fost-am ales răzbunător.

Și-atunci, după porunca mării lor știrbite,
Osînda hotărîtă m'am dus s'o împlinesc,
Din Prometeu gonitul în stînci nelocuite
Cu furie să sfîșiiu tot ce-î dumnezeiesc.

Și mi-am făcut o pradă din cel înlănțuit;
Din inima-î divină mușcam flămînd mereu, —
Mai bine ca atunceă în veci nu m'am hrănit,
Căci nu e partea multor o inimă de zeu...

Dar omehirea, pururi setoasă de lumină,
Nemulțămîtă numai cu focul căpătat,
Ruga pe zeii într'una, cu mila lor deplină
Să se pogoare-asupra pămîntului uitat.

Și-atunci se furișară alți Prometei din cer,
Comori de 'nțelepciune în lume revărsînd,
Surpînd robia țernei cu legile-î de fier, —
Dar eu am stat de pîndă și i-am strivit pe rînd.

Căci din clișita 'n care am rupt din Prometeu,
În sufletu-mi s'aprinse un dor de răzvrătire,
Știrpînd un zeu, vream altul, și altul vream mereu —
Să mă pătrund de toată a lor dumnezeire...

Și, Dumnezeu eu însu-mi, cu fală să m'avînt
Spre măreția bolșii în veci necercetată,
Să pot da piept cu Zeul crezut etern și sfînt, —
— Azi unu-abia rămas-a din cîți erau odată...

*Și, inima smulgându-și cu ghiara mea de fier,
Atotputernicia-și ursind-o 'n veci pierzării, —
Să-și jur înțelepciunea și să-l gonesc din cer,
Destăinuind mulțimii misterele creării...»*

†

II.

*In larga măreție de înstelare plină
A bolților albastre ce tremură sclipind,
Cu nimb de strălucire, în scaun de lumină
Nemuritor și singur stă noul zeu veghind.*

*Biruitoare, puternică și știutoare a toate,
Își mîngîie privirea plimbînd-o 'n nesfîrșit,
Dar văzul lui zădărnice neantul îl străbate —:
N'a mai rămas în lume nimic de cucerit...*

*Lumină pretutindeni și pururi strălucire —
Nici-o putere nouă de 'nvins, nici un mister :
E-atîta pace 'n haos și-atîta adormire
Că-l înspăimîntă gîndul de-a 'mbătrîni în cer... •*

*Zădărnice chibzuiește lumii noi cu noi hotară,
Nimic din ce există altfel nu poate fi,
Chiar de-ar zidi pămîntul și ceru-a doua oară
Altminteri să le facă în veci n'ar izbuti.*

*Și, ațintind urechea s'audă mersul lumii,
Simți că'n nemurire nici-o scăpare nu-ți,
Că-ți fără de izbîndă zădărnicea lumii
Și fără de chemare dumnezeirea lui.*

*Și-atunci, mîhnit în suflet, adînc, nebiruitul
Ne mai puțînd să 'ndure povara de-a fi zeu,
Se birui pe dînsul și hotărî sfîrșitul, —
... Iar lumile în haos se prăbușiră greu....*

CORNELIU MOLDOVANU.

PĂRERİ ȘI DISCUȚII

BIBLIOTECILE RURALE

Unii au discutat dacă cărțile ce s'au dat ca premii anul trecut sînt potrivite și folositoare ori nu sînt, precum și dacă asemenea cărți urmăresc scopul educației. Vorbă să fie! S'a văzut că în loc de scopul educației s'a urmărit aceluși al vînzătorilor de premii. Dar asta a fost ceva trecător și noi am rămas numai cu dorința ca de altădată să nu mai fie așa.

Însă o chestie mai însemnată și care cred că acum merită mai multă luare aminte este aceea a bibliotecilor rurale, menite pentru mulțimea cea mare a sătenilor, menite să sporiască gustul pentru carte a lcelor despre cari mereu se strigă că sînt cei mai puțini știutori de carte din Europa.

Deci, la noi, la alcătuirea bibliotecilor rurale, înainte de toate, trebuia să se urmărească un singur scop: dezvoltarea gustului de citit.

Trebuia și trebuie tipărite și cumpărate cit mai multe cărți românești, ducătoare în ispita cetitului. Apoi puteau să urmeze și altele.

O dovadă că ceia ce zic este așa: Cărțile de acest fel ce s'au dat (din ale lui Coșbuc), nu mai ajung, atîta de mult sînt cerute; iar celelalte stau acolo în dulap, ca să se așeze colbul pe ele.

Urmează deci, că, dacă Ministerul Cultelor și al Instrucției poate tipări și cumpăra cărți pentru popor, să aleagă dintre ale scriitorilor noștri, începînd cu cronicarii și urmînd cu modernii și contemporanii; apoi pot veni și cărți streine. Cărțile religioase mai însemnate iarăși nu trebuie uitate căci ce fel de bibliotecă populară fără Sfînta Scriptură, scrierile Sfîntului Ion Gură de Aur, etc.

Căci așa, cum e acum, ce vezi?

Cauți în dulap o carte potrivită ca să o dai flăcăului ori fetei ca să cetiască frumos la șezătoare.

Iei cartea ceia luxoasă de colo. Cauți să vezi de e potrivită și cetești undeva la un paragraf: «Confusiunea între materia odică și materia nimbică»... «Paralelism diferențial între materia odică»... O puî la loc! Nu-î potrivită! Alta: «Disensiunea dintre politică și morală». Nici asta! Alta: «Omul preistoric»... Cauți, cauți și nu găsești.

— Domnule, da dă-mi cartea ceia cu Dănilă Prepeleac!

— Ei, cum nu ți-aș da-o, da-î la cutare.

Și neavînd ceva mai bun, îi dai «Ce face dracu», «De necaz» sau alte «Anecdote, pipărate, afumate și de post»...

Dar de draci, de necaz, de piper, de fum și de toate lucrurile sarbede și de post, e sătul poporul pînă în gît.

Și ca să încheiu, voi mai spune una: cărți introduse cu nepricepere și

cu cine știe ce interese nu folosesc de cît doar cu numărul în biblioteca rurală de acum, destinată țăranimii romine.

Să dea Dumnezeu să ajungă țăranul să știe ce e aceia «disensiune între politică și morală», dar pînă atunci «Dănilă Prepeleac» și cu «Popa Duhu» vor aduce mai mult folos țăranilor noștri de cît «critica rațiunii pure»

L. MĂRICAȘ.

CRONICĂ

Domnul N. Iorga ne adresează o scrisoare prin care ne vestește că multe d-sale sarcini îl împiedecă de a mai fi directorul revistei, dar că ne urează noroc și izbîndă și își va aduce aminte cu plăcere de lupta ce-am dus-o împreună pentru cauză cea bună».

Sîntem cei dintîi cari regretăm din toată inima hotărîrea d-lui Iorga, motivele căreia nu stă în puterea noastră a le înlătura, și ținem să-i exprimăm conducătorului nostru recunoștința și iubirea nestrămutată pentru munca d-sale uriașă, pentru prietenia caldă arătată nouă și cetitorilor, precum și pentru lumina bogată ce a revărsat asupra căilor nouă ale literaturii noastre.

Incredințăm pe d. Iorga de statornicia noastră în ideile pentru care a luptat ca un maestru al gîndului și al cuvîntului, iar cetitorii noștri pot fi siguri că «Sămănătorul» nu se va abate niciodată din drumul său cel drept.

REDACȚIA.

*

A căzut vâlul de pe statuia celui mai senin și celui mai cuprinzător scriitor al nostru. La Iași, în fața Teatrului Național, ale căruia temelii morale și literare au răsărit mai ales din operele aceluși Alexandri care învălue literatura noastră din veacul trecut pe de-a 'ntregul — boltă albastră și ogor mănos de-opotrivă, — acolo în Iași rămași pentru noi tot vechea cetățuie de Domni și de oșteni români, cîntărețul moldovean genial va vorbi de aci 'nainte și privitorilor, din bronzul sombru și mîndru. Miniștri, academicieni, scriitori, dascăli de frunte și miî de Romîni de-ai țării și de peste hotare, au venit să-și plece frunțile, să-și înnalțe sufletele înaintea nemuritorului. Au rostit cuvîntări de slavă mulți oratori, printre cari președintele Academiei, d. I. Kalinderu, ministrul Instrucție d. M. Vlădescu, reprezentantul Universității din București, d. N. Iorga, apoi d. A. D. Xenopol și directorul Teatrului Național Ieșan, d. Haralamb G. Lecca, etc. Adînc se vor fi săpat în sufletele Ieșenilor cuvintele așa de potrivite și așa de luminoase ale reprezentantului Universității bucureștene care, într'o clipă de aur, a închegat simțirea bunilor Români, spunînd că «simbol este pentru noi numele lui Alexandri ca și bisericile și crucile din înstrăinatul oraș».... Numai gazetele bucureștene, ca de obicei, s'au bucurat —

spre întristarea noastră — de corespondenți pripiți și puțin înțelegători, cari n'au prins nici măcar miezul unora din cuvântările cele mai frumoase.

*

Teatrul Național din București a scăpat și el pentru o săptămână — luminată săptămână — din mreaja de păianjen murdar a localizărilor de ușurele piese streine, și zile de-a rândul s'au jucat întru cinstirea apostolului dramei noastre naționale, care este poetul din Mircești, operele lui cele mai de seamă: *Despot Vodă*, *Ovidiu*, *Lipitorile satelor*. Montarea pieselor a fost cu totul îngrijită și actorii și-au îndeplinit conștiincios și cu mult avînt rolul de sərbătore. Trebuie să fie pomenit îndeosebi d. Liciu, cu măiastra sa creațiune *Moise* din «*Lipitorile Satelor*». Publicul l-a răsplătit cu ovații repețite, iar de marele autor al piesei și-a adus aminte, cu aprinsa credință datorită apostolilor, prin sublinierea cu rost a multor din ideile românești și din cugetările morale ale operei.

*

Maestra cea mai strălucită a interpretării dramatice pe care a întrupat-o pîn'acum, pentru multă vreme poate, geniul poporului nostru, d-ra Agata *Bîrsescu*, purtătoarea cu cinste a faimei neamului românesc prin toate țările culte, din două continente, și-a amintit iarăși cu mișcătoarea duioșie fiiească de patria scumpă și a reprezentat aici la noi, în *Teatrul Național*, trei creațiuni de forță ale geniului său: *Messalina*, *Magda și Medeea*. Triumful, firește, a fost deplin, dar cel meritat de neîntrecuta artistă se va ivi numai cînd o Direcțiune a Teatrului, care ar fi cea chemată și cea de mult așteptată, și un public vrednic de artiste romîne mari, care va fi cel educat de-o asemenea Direcțiune, ne vor înlănțui pentru totdeauna, în mrejele de soare cald ale iubirii și ale înțelegerii, o glorie care a devenit a Teatrului modern universal și care ar fi o fericire a noastră să lumineze cu statornicie acasă, în *patrie*.

*

Săptămîna viitoare, în zilele de Vineri și Sîmbătă, 27 și 28 Octomvrie, societatea corală a maestrului G. Dima din Brașov, întîia reuniune muzicală ardeleană, condusă de cel dintîiu compositor român de astăzi, va cînta în două concerte, românești și clasice, la *Teatrul Național*.

Vom vorbi mai deaproape despre acest eveniment artistic și cultural în numărul viitor al revistei. Sc.

RĂSPUNSURI.

C. C. Jitianu. E vag; altfel, forma bunișoară.

Silvia. Deocamdată, nu se poate tipări.

Al. Chir. Fără supărare, tot nu. Vers bun, dar nimic în el.